

Életem első húsz évének legszebb tavaszi,nyári és koraőszi hónapjait egy kis, mátraaljai faluban, Gyöngyöshalmajon töltöttem. Itt voltak a legkedvesebb pajtásaim, itt rosszkodtunk, közben itt tanultam meg sok értéket az életről és az emberről. Sok cigány emberrel találkoztam és szívesen, érdeklődéssel hallgattam meg mindent, amit az életükről, a gondolkodásukról, az üldöztetésükről és a meg nem értésükről elmondtak. Talán tanulságos a mai társadalom érintett tagjai számára is.

A halmaji cigányok

Gyermekkoromban az akkori Gyöngyöshalmajon (ma: Halmajugra) 25-30 cigánycsalád élt, békésen beilleszkedve a község életébe. A cigányfalu a patak partján terült el és minden családnak volt szerény, de lakható házacskája, kisebb-nagyobb konyhakerttel körülvéve. Kutyán és macskán kívül állatokat nem igen tartottak, csak néhány családnak volt kecskéje és két-három családnak lova.

A házakat kemencékkel, kályhákkal fűtötték, de vízvezetékekkel és villannyal a házak nem rendelkeztek. Utak, járdák, közvilágítás ugyancsak az álmok világába tartozott. A háztartáshoz szükséges vizet a patakból nyerték, az ivóvizet pedig a közelben lévő falusi nagykútról hordták.

A házak berendezése is igen szerény volt, többnyire az ágyak, székek, asztalok képezték a berendezést, de már akkor is feltűnt nekem, hogy a sokféle szentkép mellett volt a falakon néhány érdekes színezésű, szép festmény is.

Amennyire emlékszem valamennyi férfi dolgozott; sokan vályogot vetettek, kosarat fontak, patkószöveget kovácsoltak, fazekat készítettek, teknőt vájtak és egy-két ember állatkereskedéssel is foglalkozott.

Akkor még nagy keletje volt a cigányzenének és a halmaji cigányok között is sokan hegedültek,

cimbalmoztak, nagybőgőztek, fuvoláztak és trombitáltak. Akinek nem volt mestersége, az napszámba járt, vagy alkalmi munkát vállalt. Mindenkinek volt szerény, de többé- kevésbé biztonságos jövedelme.

Egyetlen idős, púpos asszonyt ismertem, aki koldulásból élt; puttonnyal a hátán ballagott egyik házról a másikra, pénzt nem kért és nem is fogadott el, csak élelmet. Hozzánk is gyakorta beköszönt, mondott egy rövid versikét és kapott egy fél vekni kenyeret, egy darab szalonnát, vagy egy szál kolbászt, lisztet, ünnep előtt egy kevés cukrot, vagy más egyéb édességet. Az ajándékot szépen megköszönte és azt kérte, hogy tegyék be a hátán levő puttonyba !

Gondot okozott azonban a gyerekek iskoláztatása. Magam is hallottam, amit sok cigányember mondott a gyerekének: én is csak két osztályt tanultam, azt is nehezen és mégis felnevellek benneteket! És ezen a szemléleten akkor – de ma is – nehéz volna változtatni.

A második világháború után megváltozott a helyzet: a falu őslakos népessége inkább fogyott, mint nőtt, de a cigánycsaládok száma folyamatosan és gyorsan növekedett.

A városokba költözött lakosság üres házaiba cigány családok költöztek, de munkaalkalom annak ellenére nem volt a számukra, hogy a községben három, jelentős üzem (Mátrai Erőmű, téglagyár és a Detki Kekszyár) is működik.

Az önkormányzat, az egyház és a társadalmi szervezetek nagy erőfeszítést tesznek annak érdekében, hogy a roma lakosság integrálódását meggyorsítsák.